

Батиченко Світлана Павлівна,
кандидат географічних наук, мнс, тема №19БФ-042-01М

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна, e-mail: batychenko_sveta@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Мета. Аналіз особливостей сімейної політики в країнах Європи, в таких як Франція, Швеція, Німеччина, Велика Британія.

Методика. В основу дослідження покладено загальнонаукові методи, а саме, аналізу та синтезу, описовий, аналітичний. А також суспільно-географічний – порівняльно-географічного.

Результати. Сімейна політика в країнах Європи орієнтується на життєву позицію молодих людей, сприяє гендерному рівноправ'ю, створює можливості поєднання виробничої, освітньої та сімейної сфери діяльності завдяки добре розвиненій інфраструктурі. Завдяки утвердженню моделі сучасної сім'ї, в якій обоє батьків працюють, та розширенню державних освітніх послуг і служб для дітей та сім'ї зменшується відносно висока дитяча бідність, створюються нові місця праці у сфері послуг, знижується соціальна нерівність. Хоча країни Європи проводять спільну сімейно-гендерну стратегію, для них характерна і власна традиційна модель захисту сім'ї. *Скандинавська модель* характеризується всебічною підтримкою для працюючих батьків з маленькими дітьми (віком до трьох років) завдяки поєднанню матеріальних механізмів, відпусток і широкого доступу до закладів догляду за дітьми. Важливим аспектом є політика гендерної рівності і жіночої інтеграції на ринку праці. Основне джерело фінансування витрат сімейної політики – податки. *Англосаксонська* - характеризується свідомо меншою матеріальною підтримкою сімей з боку держави, надаючи пріоритет сім'ям з низьким прибутком. Основною ідеєю є невтручання держави у сімейно-шлюбні процеси і забезпечення сімей добробутом через загальний розвиток добробуту суспільства. *«Наполеонівська»* - використовують нематеріальні форми підтримки: податкові пільги, цільові кредити. Франція має найвищий рівень державної підтримки сімей з дітьми і підтримку для працюючих жінок. Сповідується принцип субсидіарної забезпеченості. Використовуються податки і фінансові внески. *Німецька* – фіскальна система не сприяє тому, щоб подружжя працювали однаковою мірою, оскільки податкове навантаження на домашню працю набагато вище для двох працюючих на повний робочий день. Батьківська відпустка дозволяє матерям вийти з ринку праці на час до трьох років на одну дитину.

Наукова новизна. Аналіз та порівняння особливостей сімейної політики в країнах Європи.

Практична значимість. Впровадження заходів сімейної політики у вітчизняну практику спираючись на досвід європейських країн обираючи найбільш вдалий варіант. Найвдаліший варіант сприятиме покращенню демографічної ситуації в країні.

Ключові слова: сімейна політика, гендерна рівність, благополуччя дітей, соціальна політика, демографія

Батыченко Светлана Павловна,
кандидат географических наук, мнс, тема №19БФ-042-01М

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
г. Киев, Украина, e-mail: batychenko_sveta@ukr.net

ОСОБЕННОСТИ СЕМЕЙНОЙ ПОЛИТИКИ В СТРАНАХ ЕВРОПЫ

Цель. Анализ особенностей семейной политики в странах Европы, в таких как Франция, Швеция, Германия, Великобритания.

Методика. В основу исследования положены общенаучные методы, в частности, анализа и синтеза, описательный, аналитический. А также общественно-географический - сравнительно-географического.

Результаты. Семейная политика в странах Европы ориентируется на жизненную позицию молодых людей, способствует гендерному равноправию, создает возможности сочетания производственной, образовательной и семейной сферы деятельности благодаря хорошо развитой инфраструктуре. Благодаря утверждению модели современной семьи, в которой оба родителя работают, и расширению государственных образовательных услуг и служб для детей и семьи уменьшается относительно высокая детская бедность, создаются новые рабочие места в сфере услуг, снижается социальное неравенство. Хотя страны Европы проводят совместную семейно-гендерную стратегию, для них характерна и собственная традиционная модель защиты семьи. Скандинавская модель характеризуется всесторонней поддержкой для работающих родителей с маленькими детьми (в возрасте до трех лет) благодаря сочетанию материальных механизмов, отпусков и широкого доступа к учреждениям ухода за детьми. Важным аспектом является политика гендерного равенства и женской интеграции на рынке труда. Основным источником финансирования расходов семейной политики – налоги. Англосаксонская – характеризуется сознательно меньшей материальной поддержкой семей со стороны государства, отдавая приоритет семьям с низким доходом. Основной идеей является

невмешательство государства в семейно-брачные процессы и обеспечение семей благосостоянием через общее развитие благосостояния общества. «Наполеоновская» - используют нематериальные формы поддержки: налоговые льготы, целевые кредиты. Франция имеет самый высокий уровень государственной поддержки семей с детьми и поддержку для работающих женщин. Исповедуется принцип субсидиарной обеспеченности. Используются налоги и финансовые взносы. Немецкая - фискальная система не способствует тому, чтобы супруги работали одинаково, поскольку налоговая нагрузка на домашний труд гораздо выше для двух работающих на полный рабочий день. Декретный отпуск позволяет матерям выйти из рынка труда на время до трех лет на одного ребенка.

Научная новизна. Анализ и сравнение особенностей семейной политики в странах Европы.

Практическая значимость. Внедрение мероприятий семейной политики в отечественную практику опираясь на опыт европейских стран выбирая наиболее удачный вариант. Самый удачный вариант будет способствовать улучшению демографической ситуации в стране.

Ключевые слова: семейная политика, гендерное равенство, благополучие детей, социальная политика, демография

UDC 911.3

<https://doi.org/10.17721/2308-135X.2020.60.65-72>

Batychenko Svitlana Pavlivna,

Candidate of Geographic Sciences, junior researcher, research №19BF-042-01M

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: batychenko_sveta@ukr.net

FEATURES OF FAMILY POLICY IN EUROPE

Goal. Analysis of the peculiarities of family policy in European countries, such as France, Sweden, Germany, Great Britain.

Method. The study is based on general scientific methods, namely, analysis and synthesis, descriptive, analytical. And also socio-geographical - comparative-geographical.

Results. Family policy in European countries focuses on the life position of young people, promotes gender equality, creates opportunities to combine work, education and family activities through a well-developed infrastructure. The establishment of the modern family model in which both parents work and the expansion of public education and services for children and families reduce relatively high child poverty, create new jobs in services, and reduce social inequality. Although European countries pursue a common family-gender strategy, they also have their own traditional model of family protection. The Scandinavian model is characterized by comprehensive support for working parents with young children (under the age of three) through a combination of material mechanisms, holidays and wide access to childcare facilities. An important aspect is the policy of gender equality and women's integration in the labor market. The main source of funding for family policy - taxes. Anglo-Saxon - is characterized by deliberately less financial support from families by the state, giving priority to low-income families. The main idea is the non-interference of the state in family and marriage processes and ensuring the well-being of families through the general development of the welfare of society. "Napoleonic" - use intangible forms of support: tax benefits, targeted loans. France has the highest level of state support for families with children and support for working women. The principle of subsidiary security is professed. Taxes and financial contributions are used. The German fiscal system does not encourage couples to work equally, as the tax burden on domestic work is much higher for two full-time employees. Parental leave allows mothers to leave the labor market for up to three years for one child.

Scientific novelty. Analysis and comparison of family policy features in European countries.

Practical significance. Implementation of family policy measures in domestic practice based on the experience of European countries, choosing the most successful option. The best option is to improve the demographic situation in the country.

Key words: family policy, gender equality, child welfare, social policy, demography

Постановка проблеми. Сімейна політика є ключовою складовою європейських держав з розвинутою соціальною політикою. В останні роки сімейна політика набуває дедалі більшого значення, оскільки актуальними стають питання гендерних відносин, ролі жінки в суспільстві, зайнятості жінок. Сьогодні держави з розвинутою соціальною системою докладають зусиль, щоб змінити спрямованість політики враховуючи гендерні трансформації та знівелювати сформований стереотип «чоловіка-годувальника» [7]. Разом з тим, даний стереотип важко розвінчати навіть на території високо розвинутих держав. Крім того, вдала сімейна політика позитивно впливатиме на демографічну складову суспільства, зменшуватиме депопуляцію населення. Саме тому, актуальним є дослідження питання як уряди європейських держав провадять сімейну політику.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні тенденції і процеси політики країн Європи щодо питань сім'ї розглядаються у дослідженнях В. Дереди [3], Л. Мельничука [4], С. Піддубного [5], І. Семенець-Орлової [6], С. Сітнік [9], І. Чеховської [10, 11], В. Шутаєвої [12].

Мета дослідження. Аналіз особливостей сімейної політики в країнах Європи.

Виклад основного матеріалу. В Європі сформувалися англосаксонська, «наполеонівська», німецька та скандинавська моделі державного управління, для аналізу особливостей сімейної політики країн Європи обрано Велику Британію, Францію, Німеччину та Швецію.

Франція є однією з країн Європи для якої характерно найвищі державні витрати на сімейну політику. Сімейна політика у Франції спрямована на зменшення впливу дітей на рівень життя домогосподарств. А також спрямована на допомогу батькам у поєднанні трудової діяльності та сімейного життя, особливо вразливим верствам населення. Сьогодні основними формами виявлення сімейної політики у Франції є сімейні допомоги, пільги з прибуткового податку, створення і утримання інфраструктури по догляду за дітьми.

Розглянемо детальніше особливості сімейної політики Франції, та її результати. По-перше, при народженні дитини матерям надається відпустка тривалістю 16-ть тижнів та відпустка для тат 2-а тижні, яка оплачується у розмірі 100 % від їхнього заробітку, до максимальної суми у 3129 євро на місяць. По-друге, батьківську відпустку по догляду за дитиною може взяти кожний із батьків, і її можна продовжити до трьох років. Вона оплачується у розмірі 576 євро на місяць, якщо це відпустка на повний робочий день. Зважаючи на те, що батьківська відпустка при народженні дитини оплачується за фіксованою ставкою, це не заохочує до спільного її використання. Нинішнє поєднання відносно тривалої відпустки з низькою фіксованою матеріальною допомогою по догляду за дитиною в домашніх умовах насправді не заохочує татусів брати батьківську відпустку. На татусів припадає лише 4 % використання батьківських відпусток. 98 % осіб, які отримали доплату за скорочення робочого часу, – жінки, враховуючи, що вона виплачується за фіксованою ставкою.

Матеріальна допомога, якою можуть скористатися батьки, які зменшують свій робочий час через народження дитини та догляд за нею до досягнення дитиною 3-х років у Франції називається PreParE (Preustation partagée de l'enfant – спільна допомога на дитину). Батьки з однією дитиною мають право на PreParE протягом шести місяців упродовж першого року життя дитини. Батьки, які мають двох і більше дітей, можуть мати 24 місяці відпустки або два роки протягом трьох перших років життя дитини. Батьки з трьома дітьми або більше можуть мати доступ до покращеної допомоги PreParE протягом восьми місяців кожен упродовж першого року життя найменшої дитини. Виплачувані суми такі: 396 євро на місяць, якщо хтось із батьків припиняє працювати повністю; 256 євро на місяць, якщо він або вона працює неповний робочий день (50 відсотків або менше); і 148 євро, якщо вони обоє працюють неповний робочий день (від 50 до 80 %).

Водночас реформи також сприяють залученню жінок до трудової діяльності шляхом забезпечення широкого спектру субсидійованих державою дошкільних дитячих закладів, поєднання батьківських відпусток по догляду за дитиною з роботою (батьки можуть віддати свою дитину до дотаційних дошкільних дитячих закладів після закінчення батьківської відпустки при народженні дитини), а також існуючих стимулів щодо обмеження тривалості відпустки. Також уряд сприяє приватному механізму надання послуг з догляду дітей до 3-х років, а саме, існують зареєстровані вихователі для дітей та послуги догляду за дитиною в домашніх умовах. Діти старше 3-х річного віку відвідують дошкільні навчальні заклади на базі центрів громад. Для Франції характерна висока частка дітей, які відвідують дошкільні навчальні заклади. Так, наприклад, у 2014 році 51,9 % дітей віком від 0 до 2 років відвідували дошкільні дитячі заклади.

Більшість інших видів допомоги також залежать від доходу та кількості дітей. Існують щедрі податкові пільги для сімей з дітьми; однак, враховуючи існуючу верхню межу, ними користуються здебільшого заможніші сім'ї. Батьки також можуть отримати інші види податкових пільг на основі своїх витрат на догляд за дітьми; крім того, зарплата зареєстрованого надавача послуг догляду за дітьми віком до 6-ти років, у них удома, не обкладається податком. Загалом виплати є більшими для сімей, у яких молодша дитина не досягла трирічного віку. Виплати також щедріші для великих, благополучніших сімей. Заяви про те, що система збільшує існуючі економічні нерівності, змусили уряд останніми роками спрямувати виплати на найбільш вразливі сім'ї.

Багатодітні сім'ї також мають право на значні податкові пільги. Французький податковий закон включає коефіцієнт сімейної квоти, що означає, що одиницею оподаткування є не фізична особа, а домогосподарство; кожне домогосподарство має певну кількість часток, які не включаються до загального оподаткованого доходу, залежно від сімейного стану та кількості дітей. Відповідно, це веде до зменшення податків, оскільки загальний дохід ділиться на кількість часток, а податки нараховуються на зменшений дохід.

Однією з найбільш комплексних та ефективних у світі вважається сімейна політика Швеції, яка характеризується наявністю потужної соціальної та сімейної політики, а також високим рівнем гендерної рівності. Країна посідає одне з найперших місць щодо залучення жінок до ринку праці та

має один із найвищих показників народжуваності – майже на рівні заміщення – серед західних країн, а також дуже низький рівень бідності дітей. Ці дуже позитивні результати в країні значною мірою пояснюються вдалою політикою уряду, яка передбачає поєднання гнучких відпусток з робочим часом для батьків з маленькими дітьми з доступними та якісними дошкільними дитячими закладами та великими витратами на сімейні виплати.

У 1974 р. Швеція стала першою країною у світі, яка дозволила обом батькам певний час не працювати, щоб доглядати за своїми дітьми, сприяючи залученню чоловіків до догляду за дітьми та сприяючи наданню жінкам оплачуваної відпустки без втрати робочого місця. Для дітей, народжених у 2016 році або пізніше, матері та батьки – кожний – мають право на три місяці оплачуваної відпустки, які не можуть бути передані іншій особі (*mammamånader* або «квота матері», *pappamånader* або «квота батька»), водночас є можливість гнучко розподіляти решту 10 місяців між ними. З 16 місяців (більше 68 тижні) загальної батьківської відпустки 290 днів оплачуються у розмірі 80 % останньої зарплати (максимум 105 євро на день), решта оплачуються за фіксованою ставкою 20 євро на день. Особливістю шведської системи є так звана «премія за швидкість», яка передбачає право одного з батьків отримувати ту ж компенсацію за батьківську відпустку, якщо ще одна дитина народиться або буде усиновлена протягом 30 місяців після народження чи усиновлення попередньої дитини. Тобто якщо дати народження дітей доволі близько, то батьки гарантовано уникають будь-якого зменшення допомоги на дітей у проміжку від однієї відпустки при народженні дитини до наступної відпустки при народженні дитини.

Для залучення батька до виховання дітей уряд запровадив наступні дії: зарезервовані місяці для батька, які оплачуються пропорційно його зарплаті, а у 2008 році було встановлено премію за гендерну рівність. Дослідження наслідків цих реформ показало, що резервування першого місяця для батька було найефективнішим, тоді як премія за гендерну рівність не продемонструвала жодного впливу.

Швеція, крім того, виплачує високу допомогу на дітей. Загальна щомісячна допомога на дитину в розмірі 115 євро виплачується батькам від народження дитини до досягнення нею 16 років. Доплати існують з другої дитини. А також існують допомоги на житло та освіту, які залежать від кількості дітей до 16 років, які проживають у сім'ї, та від доходу сім'ї.

Що стосується дошкільних дитячих закладів, то для дітей від 1 року вони субсидуються державою і працюють повний день; для дітей до 3 років догляд за дітьми суттєво субсидується; плата, яку вносять батьки, пропорційна доходу батьків (3 відсотки від сукупної зарплати, максимум 139 євро), і ці заклади безкоштовні для дітей віком від 3 до 6 років протягом 15 годин на тиждень. В деяких муніципалітетах також існує матеріальна допомога при догляді за дитиною в домашніх умовах для батьків, які бажають залишитися вдома, щоб доглядати своїх дітей віком 1-3 роки; однак вона набула обмеженої популярності. Сума, що пропонується зараз, є низькою (325 євро на місяць), і умовою її виплати є взяття певної частини батьківської відпустки.

Традиційно основні напрямки політики Німеччини не сприяли поєднанню роботи та сім'ї. Починаючи з 2000 року, Німеччина збільшує кількість коштів, яку вона вкладає в кожную дитину, до рівнів, ближчих до тих, що спостерігаються у Швеції.

До останнього часу основні напрямки сімейної політики Німеччини не сприяли швидкому поверненню матері до трудової діяльності після народження дитини. Батьківська відпустка дозволяє матерям вийти з ринку праці на час до трьох років на одну дитину; така відпустка також надається матерям, які ніколи раніше не працювали – вони отримують мінімальну допомогу в розмірі 300 євро. Крім того, фіскальна система не сприяє тому, щоб подружжя працювали однаковою мірою, оскільки податкове навантаження на домашню працю набагато вище для двох працюючих на повний робочий день.

Забезпечення наявності дошкільних дитячих закладів, особливо в західній частині країни, дуже обмежене, а існуючі заклади субсидуються набагато менше, ніж у таких країнах, як Франція. Крім того, уряд стимулює та підтримує матерів, які вибирають роботу на неповний робочий день (у зв'язку з неможливістю відвідувати дитячий дошкільний заклад). Наприклад, подружні пари менше оподатковуються, якщо зарплати чоловіка і дружини значно відрізняються, що, як правило, відбувається, коли дружина працює неповний робочий день. Крім того, у компаніях, що мають не менше 15 працівників, працівники мають право на переведення їх на неповний робочий день. Нарешті, міні-робочі місця, неповний робочий день звільняються від сплати податків та соціальних внесків.

Однак протягом останніх десятиліть були впроваджені важливі реформи, покликані відійти від традиційної моделі чоловіка-годувальника. Окрім існуючої відпустки матерям при народженні

дитини, що надається за 6-ть тижнів до пологів та на 8-м тижнів після пологів, яка оплачується у розмірі 100% попереднього заробітку, у 2007 році була запроваджена нова оплачувана відпустка для батьків (Elterngeld). Запозичена зі шведської моделі, ця нова гендерно нейтральна схема дозволяє обом батькам брати оплачувану у розмірі 67% попереднього середнього чистого доходу відпустку строком на 12-ть місяців після народження дитини. Двомісячна відпустка матері при народженні дитини входить до цієї батьківської відпустки. Відпустка Elterngeld не оподатковується. Максимальний розмір виплат становить 1800 євро на місяць. Якщо відпустка Elterngeld ділиться між партнерами, а татусі беруть щонайменше 2-а місяці, то відпустка може бути продовжена з 12 до 14 місяців. Отже, в Німеччині татусів заохочують до того, щоб вони відігравали більшу роль у сімейному житті. Слід зазначити, що в роки, що передували реформі, суспільне ставлення в Німеччині вже стало більш сприятливим щодо трудової діяльності матерів.

У 2015 році в Німеччині було запроваджено механізм “Допомога батькам плюс” (ElterngeldPlus) та партнерський бонус (Partnerschaftsbonus), які забезпечують фінансові стимули для обох батьків працювати неповний робочий день (від 25 до 30 годин на тиждень) та спільно виконувати обов'язки по догляду за маленькими дітьми. Цей механізм пропонується як альтернатива необхідності повністю відмовитися від роботи одному з батьків. Механізм “Допомога батькам плюс” може бути використаний замість батьківської відпустки. Коефіцієнт заміни доходу становить 65-100 % втраченого заробітку через роботу неповний робочий день. Це становить максимум половину звичайної батьківської допомоги, яку отримували б батьки, якби вони не повернулися на роботу після народження дитини, тобто від 150 до 900 євро. Час фінансової підтримки збільшується вдвічі, якщо батьки починають працювати неповний робочий день (до 30 годин на тиждень) і звертаються з проханням про ElterngeldPlus. Це подовжує звичайну батьківську допомогу (Elterngeld) з 12 місяців (для одного з батьків) або з 14 місяців (для двох батьків) до 24 місяців (для одного з батьків) або 28 місяців, якщо обидва батьки вирішили працювати неповний робочий день. 4 додаткові місяці виплат батькам має назву “бонусом за партнерство”.

Ця зміна розподілу батьківських відпусток також вплинула на те, що матері дедалі частіше стали повертатися до трудової діяльності, та збільшення кількості їхніх робочих годин. Хоча витрати на виплати батькам і зросли, значна частина цих додаткових витрат перекривається внаслідок збільшення податкових надходжень та падіння державних витрат, пов'язаних з неучастью у трудовій діяльності протягом перших п'яти років після народження дитини.

Країна також докладає значних зусиль для розширення мережі доступних дошкільних дитячих закладів. У 2000 році та після опублікування результатів PISA федеральний уряд вжив заходів для розширення та розвитку мережі доступних дошкільних дитячих закладів для дітей раннього віку, які працюють протягом усього робочого дня. З 2013 року всі діти старше 1 року мають право на місце в дошкільному дитячому закладі раннього догляду та навчання, а розрив між попитом і пропозицією зменшився. Хоча чисті витрати на перебування дитини в дошкільному дитячому закладі сім'ї, в якій працюють обоє батьків, становлять 11,2 % середньої заробітної плати, що значно нижче середнього рівня по країнах ЄС, малозабезпечені сім'ї вимушені платити більше з власної кишені. Крім того, ситуація в різних регіонах різна. Зовсім недавно в Берліні, наприклад, відвідання дошкільних дитячих закладів стало безкоштовним. Розрив між пропозицією та попитом на офіційні дошкільні дитячі заклади для дітей віком до трьох років зумовлений значною мірою неоднорідністю регуляторних вимог у німецьких землях та різноманітністю суб'єктів, які беруть участь у наданні послуг по догляду за дітьми.

У Німеччині також існує система виплат на дитину та податкових пільг, яка має на меті перерозподіл ресурсів. Відбувається перерозподіл від бездітних людей до сімей з дітьми та від людей з більш високим рівнем доходу до малозабезпечених сімей. Універсальна допомога на дитину існує для кожної дитини до досягнення нею 18 років або 25 років, якщо дитина продовжує навчатися. Сума допомоги збільшується з кількістю дітей, коливаючись від 194 євро на місяць для перших двох дітей до 225 євро починаючи з третьої дитини. Починаючи з 18-го дня народження дитини, допомога виплачується після перевірки засобів до існування дитини. Існують також спеціальні переваги для батьків-одинаків. Крім того, існують податкові пільги для сімей з дітьми, а витрати на перебування дітей в дитячих дошкільних закладах не включаються до оподаткованого доходу. Коли батьки подають свою податкову декларацію, податкові органи визначають, чи мають батьки право на податкові пільги [7].

Велика Британія є країною, в якій поєднується високий (в порівнянні з країнами Європи) рівень народжуваності та досить низький рівень державної підтримки сімей з дітьми. В економічній сфері панує філософія лібералізму та збереження традиційної моделі сім'ї “чоловік-годувальник»,

що не є характерним для високорозвинутих країн. Сімейна політика реалізована в мінімальному обсязі, проте останнім часом рівень її впливу поступово розширюється.

Декретна відпустка у Великій Британії триває 52 тижні. Цей період розподіляється на два етапи - перші 26 тижнів (звичайна відпустка щодо вагітності) та додаткова відпустка - ще 26 тижнів. Жінка не зобов'язана брати їх усі. Але, за законом, вона повинна взяти 2 тижні відпустки після народження дитини, або 4 тижні, якщо вона працює на заводі чи фабриці. Піти у декретну відпустку можуть як жінки так і чоловіки, тобто існує "розділена декретна відпустка". Роботодавці досить строго ставляться до довготривалих декретів тож у деяких сім'ях беруть декретну відпустку по черзі мама й тато. Крім того, жінка має право взяти частину декретної відпустки та долучити її до загальної відпустки щодо догляду за дитиною.

У декретну відпустку жінка може піти за 11 тижнів до пологів. Відпустка автоматично починається наступного дня після народження дитини в тому випадку, якщо пологи відбулися раніше від запланованого терміну.

Обов'язкові виплати щодо материнства сплачуються протягом 39 тижнів. Грошові виплати складають 90% середнього тижневого заробітку до відрахування податків протягом перших 6-ти тижнів. До того ж держава надає виплати в розмірі 140,98 фунтів стерлінгів або 90% тижневого заробітку протягом 33 тижнів.

Обов'язкові виплати щодо материнства сплачуються за тим самим принципом, що й зарплатня - щотижнево або щомісячно з урахуванням податкових та страхових відрахувань з моменту виходу у відпустку щодо вагітності та пологів. Аби претендувати на виплати щодо материнства, необхідно отримувати не менше 113 фунтів стерлінгів на тиждень. Крім того, необхідно надати документ, згідно з яким ви дійсно є вагітною, працюєте безперервно не менше 26 тижнів. Також необхідно попередити роботодавця за 15 тижнів до запланованого часу пологів.

Держава надає жінці право на додаткову фінансову допомогу після народження дитини. До цієї допомоги входять виплати на дитину, а також початкові виплати щодо вагітності та пологів у розмірі 500 фунтів стерлінгів, якщо це перша дитина. Роботодавець не має права платити декретні менше від цієї суми, яка передбачена законом. Крім того, жінка може претендувати на 18 тижнів неоплачуваної відпустки після народження дитини. Мінімум за вісім тижнів необхідно попередити роботодавця про дату повернення до трудової діяльності.

Що стосується дошкільних дитячих закладів, то безкоштовні вони для дітей від 3 років, але приймають і дітей з 6 місяців за повної оплати батьків. Відповідно у Великій Британії не значний відсоток матерів виходять на роботу набагато раніше 52 тижня декретної відпустки [8].

Отже, пріоритетними для країн європейської спільноти стали наступні аспекти сімейної політики: - благополуччя дітей; - гендерна рівність; - поєднання зайнятості та сімейного життя [1]. На сучасному етапі Європа намагається спільними зусиллями всіх країн-членів вирішувати поставлені стратегічні завдання. Одним із головніших залишається благополуччя дітей. Це створює умови для розкриття потенціалу дітей і молоді в майбутньому, сприяє максимальному внеску в економічне та соціальне життя суспільства. Гендерна рівність постає як інструмент оновлення сімейно-гендерної структури суспільства через визначення рівних прав і можливостей всіх партнерів сімейних пар. Поєднання сім'ї та зайнятості є найуспішнішим засобом у боротьбі з бідністю сімей з дітьми. Сприяння зайнятості батьків у поєднанні з матеріальною підтримкою та соціальними послугами являє собою комплексну систему подолання дитячої бідності, забезпечення інвестицій у суспільний та економічний розвиток у майбутньому. Важливим питанням для країн ЄС є збільшення участі жінок, особливо дітородного віку, на ринку праці. Для того, щоб надати жінкам можливість поєднувати материнські обов'язки і роботу, діють відпустки для батьків, які наступають після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами, є більш тривалими і вже в той час частково оплачуваними [2].

Висновки. Сучасна сімейна політика в країнах Європи орієнтується на життєву позицію молодих людей, сприяє гендерному рівноправ'ю, створює можливості поєднання виробничої, освітньої та сімейної сфери діяльності завдяки добре розвиненій інфраструктурі. Завдяки утвердженню моделі сучасної сім'ї, в якій обоє батьків працюють, та розширенню державних освітніх послуг і служб для дітей та сім'ї зменшується відносно висока дитяча бідність, створюються нові місця праці у сфері послуг, знижується соціальна нерівність. Хоча країни Європи проводять спільну сімейно-гендерну стратегію, для них характерна і власна традиційна модель захисту сім'ї. Так, *скандинавська* – характеризується всебічною підтримкою для працюючих батьків з маленькими дітьми (віком до трьох років) завдяки поєднанню матеріальних механізмів, відпусток і широкого доступу до закладів догляду за дітьми. Важливим аспектом є політика гендерної рівності

і жіночої інтеграції на ринку праці. Загалом сімейна політика є гендернонейтральною через просування ідеї рівноправності сімейних стосунків незалежно від їх реєстрації. Основне джерело фінансування витрат сімейної політики – податки; *англосаксонська* - характеризується свідомо меншою матеріальною підтримкою сімей з боку держави, надаючи пріоритет сім'ям з низьким прибутком. Основною ідеєю є невтручання держави у сімейно-шлюбні процеси і забезпечення сімей добробутом через загальний розвиток добробуту суспільства; *«наполеонівська»* - використовують нематеріальні форми підтримки: податкові пільги, цільові кредити. Франція має найвищий рівень державної підтримки сімей з дітьми і підтримку для працюючих жінок. Сповідується принцип субсидіарної забезпеченості. Використовуються податки і фінансові внески; *німецька* - основні напрямки сімейної політики не сприяли швидкому поверненню матері до трудової діяльності після народження дитини. Батьківська відпустка дозволяє матерям вийти з ринку праці на час до трьох років на одну дитину; така відпустка також надається матерям, які ніколи раніше не працювали. Крім того, фіскальна система не сприяє тому, щоб подружжя працювали однаковою мірою, оскільки податкове навантаження на домашню працю набагато вище для двох працюючих на повний робочий день.

Список використаних джерел:

1. Research on Families and Family policies in Europe State of the Art : Final Report [Electronic resource] / ed. by M. Kuronen ; Family Research Centre, University of Jyväskylä. – Mode of access : <http://www.mmmeurope.org/ficdoc/FAMILYPLATFORM-Final-Report-04-2011.pdf>
2. Ruhm C. J The economic consequences of parental leave mandates: Lessons from Europe / C. J. Ruhm. - Cambridge, Mass. : National Bureau of Economic Research, 1996. – 35 p.
3. Дерєга В. В. Демографічна ситуація та формування сімейної політики в країнах Європейського Союзу [Електронний ресурс] / В.В. Дерєга // Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України: VIII Міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 29-30 листопада 2012 р.). – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2012_11_29/1_derega.htm
4. Мельничук Л. М. Європейський досвід реалізації сімейної політики / Л. М. Мельничук // Університетські наукові записки. - 2007. - № 4. - С. 432-437 ;
5. Піддубний С.А. Сімейна політика Європейського Союзу в контексті інтеграції України до європейського простору / С.А. Піддубний/ Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія, 2016. – Вип. 16. – С. 280-291.
6. Семенець-Орлова І. А. Практика сімейної політики у Європейському Союзі та деякі соціальні ініціативи Європарламенту [Електронний ресурс] / І. А. Семенець-Орлова. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Politologia/74869.doc.htm
7. Сімейна політика в країнах Європи (досвід Швеції, Фінляндії, Франції, Німеччини та Хорватії) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/480911592560985234/pdf>
8. Сімейна політика Великої Британії. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://demostudy.blogspot.com/2012/05/blog-post_7906.html
9. Сітнік С.П. Державна сімейна політика: міжнародний аспект/ С.П. Сітнік. – Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2019. –Вип. 25, частина 2. – С. 120-123
10. Чеховська І. В. Світовий досвід сімейної політики / І. В. Чеховська // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). - 2010. - № 2. - С. 161 – 170
11. Чеховська І.В. Державна сімейна політика в Україні: теорія та практика реалізації : монографія. Кам'янець-Подільський : Рута, 2013. 734 с.
12. Шутаєва О. О. Моделі соціальної політики ЄС: основні напрямки трансформації / О. О. Шутаєва, В. В. Побірченко // Наукові записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2013. – Т. 26 (65), №1. – С. 174-182.

Список использованных источников:

1. Research on Families and Family policies in Europe State of the Art: Final Report [Electronic resource] / ed. by M. Kuronen; Family Research Centre, University of Jyväskylä. - Mode of access: <http://www.mmmeurope.org/ficdoc/FAMILYPLATFORM-Final-Report-04-2011.pdf>
2. Ruhm C. J The economic consequences of parental leave mandates: Lessons from Europe / C. J. Ruhm. - Cambridge, Mass. : National Bureau of Economic Research, 1996. - 35 p.
3. Дерєга В. В. Демографическая ситуация и формирование семейной политики в странах Европейского Союза [Электронный ресурс] / В.В. Дерєга // Социально-экономические реформы в контексте интеграционного выбора Украины: VIII Международная научно-практическая конференция (г. Киев, 29-30 ноября 2012). - Режим доступа: http://www.confcontact.com/2012_11_29/1_derega.htm
4. Мельничук Л. М. Европейский опыт реализации семейной политики / Л. Н. Мельничук // Университетские научные записки. - 2007. - № 4. - С. 432-437;
5. Поддубный С.А. Семейная политика Европейского Союза в контексте интеграции Украины в европейское пространство / С.А. Поддубный / Вестник Мариупольского государственного университета. Серия: История. Политология, 2016. - Вып. 16. - С. 280-291.
6. Семенец-Орлова И. А. Практика семейной политики в Европейском Союзе и некоторые социальные инициативы Европарламента [Электронный ресурс] / И. А. Семенец-Орлова. - Режим доступа: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Politologia/74869.doc.htm
7. Семейная политика в странах Европы (опыт Швеции, Финляндии, Франции, Германии и Хорватии) [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/480911592560985234/pdf>
8. Семейная политика Великобритании. Электронный ресурс. - Режим доступа: http://demostudy.blogspot.com/2012/05/blog-post_7906.html
9. Ситник С.П. Государственная семейная политика: международный аспект / С.П. Ситник. - Научный вестник Ужгородского национального университета, 2019. -Вып. 25, часть 2. - С. 120-123
10. Чеховская И. В. Мировой опыт семейной политики / В. Чеховская // Вестник Национального университета государственной налоговой службы Украины (экономика, право). - 2010. - № 2. - С. 161 - 170
11. Чеховская И.В. Государственная семейная политика в Украине: теория и практика реализации: монография. Каменец-Подольский: Рута, 2013. 734 с.
12. Шутаева А. А. Модели социальной политики ЕС основные направления трансформации / А. Шутаева, В. В. Побирченко // Научные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: Экономика и управление. - 2013. - Т. 26 (65), №1. - С. 174-182.

References:

1. Research on Families and Family policies in Europe State of the Art: Final Report [Electronic resource] / ed. by M. Kuronen; Family Research Center, University of Jyväskylä. - Mode of access: <http://www.mmmeurope.org/ficdoc/FAMILYPLATFORM-Final-Report-04-2011.pdf>

2. Ruhm C. J The economic consequences of parental leave mandates: Lessons from Europe / C. J. Ruhm. - Cambridge, Mass. : National Bureau of Economic Research, 1996. - 35 p.
3. Derega VV Demographic situation and formation of family policy in the countries of the European Union [Electronic resource] / VV Derega. Derega // Socio-economic reforms in the context of Ukraine's integration choice: VIII International scientific-practical conference (Kyiv, November 29-30, 2012). - Access mode: http://www.confcontact.com/2012_11_29/1_derega.htm
4. Melnychuk LM European experience of family policy / LM Melnychuk // University scientific notes. - 2007. - № 4. - P. 432-437;
5. Piddubny SA Family policy of the European Union in the context of Ukraine's integration into the European space / S.A. Piddubny / Bulletin of Mariupol State University. Series: History. Political Science, 2016. - Issue. 16. - P. 280-291.
6. Semenets-Orlova IA Practice of family policy in the European Union and some social initiatives of the European Parliament [Electronic resource] / IA Semenets-Orlova. - Access mode: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Politologia/74869.doc.htm
7. Family policy in Europe (experience of Sweden, Finland, France, Germany and Croatia) [Electronic resource]. - Access mode: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/480911592560985234/pdf>
8. Family policy of Great Britain. Electronic resource. - Access mode: http://demostudy.blogspot.com/2012/05/blog-post_7906.html
9. Sitnik SP State family policy: international aspect / S.P. Sitnik. - Scientific Bulletin of Uzhgorod National University, 2019. - Vol. 25, part 2. - P. 120-123
10. Chekhovskaya IV World experience of family policy / IV Chekhovskaya // Scientific Bulletin of the National University of State Tax Service of Ukraine (economics, law). - 2010.- № 2. - P. 161 - 170
11. Chekhovskaya IV State family policy in Ukraine: theory and practice of implementation: monograph. Kamyanets-Podilsky: Ruta, 2013. 734 p.
12. Shutaeva OO Models of social policy of the EU: the main directions of transformation / OO Shutaeva, VV Pobirchenko // Scientific notes of Tavriya National University named after VI Shutayeva. Vernadsky. Series: Economics and Management. - 2013. - Vol. 26 (65), №1. - P. 174-182.

Надійшла до редколегії 15.12.2020